

Dolenjske Novice.

Izhajajo 1. in 15. vsacega meseca. Cena jim je za celo leto 1 glid., za pol leta 50 kr. — Naročnino in dopise sprejema 1. Krajec v Novem mestu.

Kdor želi kako oznanilo v „Dolenjske Novice“ natisniti dati, plača za dvostopno petit-vrsto 8 kr. za enkrat, dvakrat 12 kr., trikrat 15 kr.

Našim naročnikom!

Današnji list poslali smo vsim dosedanjim naročnikom. Uljudno prosimo vse, kateri se še niso na novo naročili, naj blagovoljno to kmalo storé, ker je sicer razpošiljanje silno težavno. Naročnina je kakor do sedaj eden goldinar za celo leto. Vredništvo.

Pozdrav novemu letu.

Kakošno bo neki novo leto? Kaj nam bo prineslo? Kdo nam dá na tako in enako vprašanje odgovor? Stoletni koledar nas nekoliko plaši, ko pravi, da bode vreme v bodočem letu bolj mokrotno in manj rodovitno. Ali naj tacemu prerokovanju verjamemo? Naj verjame, kdor hoče; mi ne. Za dobro vinsko letino imamo pač nekoliko upanja, ko je trtni les dozoril popolnoma in nastavlil rodovitna očesa; seveda vse drugo je odvisno od vremena. Če bode letošnja zima tudi topla, vsaj večkrat na toplo zimo toplo leto sledí, a vreme in rodovitnost zemlje in njenih sadežev nista v naših rokah; čemu bi se torej o tem menili?! — V začetku novega leta želimo vsi Avstrijanci in tudi Dolenjci, da bi se v naši domovini, v preljubi Avstriji, še l. 1887. mir ohrani,

da bi se ne zapletla naša država v vojsko s katero koli sosedno velevlastjo. Mirú potrebujemo Avstrijanci doma in na zunanjo stran. Doma bode najprej mir s tem dosežen, da se dajó vsem narodom v postavi že izrečene pravice. Zavoljo tega pričakujemo od l. 1887., da se bodo Slovencem v tem letu pravice do slovenščine razširile ne pa skrčile, da se bode našemu jeziku vedno večji prostor odmeril po uradih in šolah. Kaj pričakujejo Dolenjci od novega leta? Kaj bi oni radi imeli v tej novi enoletni dobi? Ljubi Bog naj jim nakloni rodovitnost na polji, v vinogradih, pri sadnem drevju; naj jim da srečo pri živini, pri domu, pri hiši, pri družini, pri zdravju! Obvaruje naj jih zlasti razširjenja trtne uši, dá naj jim poleg dobre vinske kapljice še več krme za živino, da bode ona kaj cene imela. To želimo vsakemu posameznemu dolenjskemu ratarju. Skupni Dolenjski pa voščimo v gospodarskem obziru to, da bi se leta 1887. res približali času, ko dobimo svojo železnico, da bi nam cestni odbori resboljšali ceste, da bi se res začeli odpravljati klanjci po državnih cestah med Trebnjem in Novim mestom, med Novim mestom in Metliko in po Šent Jernejski cesti. Pridobila bi s tem Dolenjska večo živahnost in še drugače. Naj se po mogočnosti oživijo vsi potrebni javni zavodi: šole, cerkve, pošte. Naj se

Podlistek.

Dolenjci nekdanj in sedaj.

Z drugimi Slovenci vred so se Dolenjci po dolenski strani naše domače dežele naselili okoli l. 600 po Kr. Novi naseljenci so bili sicer neomikani pogani še, kakor večina drugih narodov takratne Evrope. Živeli so pa svobodno skozi 200 let,* dokler niso prišli pod frankovsko-nemško oblast, pod oblast frankovsko-nemških cesarjev, ki so tudi na dolensko stran poslali svoje uradnike, katerim se je reklo v frankovskem jeziku

* Bili so pač odvisni od krutih Obrov. Teh jih je rešil hrabri vojskovođa Samo l. 624. Ko je ta umrl l. 660. so napadli naše pradede, stare Slovence, vnovič grozni Obri. V pomoč zoper nje je poklical slovenski, koroški vojvoda Borut sosedne Bavarce nekako v sredi 8. stoletja — a po Bavarcih so kmalu prišli Franki. Vredn.

„grofje“. Pred 1000 in več leti spravili so bili torej grofje zemljo dolensko in ljudstvo dolensko pod svojo oblast, ki je bila menda od stoletja do stoletja večja, trša in brezobzirnejša. Ljudstvo po Slovenskem, osobito pa po Dolenjskem je bilo izgubilo čisto vse pravice; grofje, graščaki, baroni in kakor so se že imenovali, odvzeli so dolenski kmetu vse, vsaj je kmet sam bil grofova lastnina. Lepa dolenska stran se je nemški gospodi od nekdanj dopadla. Najimenitnejši nemški škofje in vojvode so si pridobili v starih časih tod posestva; pred 800 in 700 leti so imeli n. pr. Krško v lasti salcburški škofje, Mokronog Krški (Koroški) škofje, Kostanjevico koroški vojvode; Babenberžani (prvi avstrijski vladarji) kupili so si v vinorodnih krajih novomeškega in krškega

obudijo in prebudijo razna društva, kmetijske podružnice, čitalnice itd. Naj se l. 1887. Dolenjec še bolj zaveda, da je Slovenec; naj pride vedno večje število Dolenjcev do prepričanja, da govore lepo slovenščino, ki zasluži, da jo čisla in spoštuje spodobno, kakor svojo katoliško vero, od katere ne odstopi, naj se mu ponujajo tudi zlati gradovi. Naj on torej leta 1887. povsodi željo izraža, da uradniki (pa tudi duhovniki in učitelji) njemu le po slovensko pišejo. „Dolenjske Novice“ pa za leto 1887. iskreno željo izražajo, da bi tako romale po vsem Dolenjskem in Slovenskem (pa tudi še čez meje k domoljubnim Slovincem in Dolenjcem, na tujem živčim) kakor v ravno zakopanem starem letu. Odpirajte jim, dragi rojaki, vrata, in pomagajte, da bodo z Vašo pomočjo tako urejene, da bodo vedno več koristile Vam in nam. **Veselo novo leto!**

Kaj imamo od državne trtnice v Kostanjevici Dolenjci pričakovati?

Znano je, da so ustanovili v Kostanjevici že pred dvema leti državno trtnico za pomnoženje ameriških trt, katerih trtna uš ne uniči. V njo se je vložilo že na tisoče ključev ameriških trt, da se vkorenijo, in vložilo se jih bode tudi letos. Upraša se pa, kaj imamo od te trtnice pričakovati? No, kratek odgovor bi bil na to: ameriških, trtni uši zoperstoječih trt, bodi si v podobi ključev, ali pa že vkorenjenih sajenek bilf. To je že rés; toda zamoglo bi se pa še naprej prašati: „Kaj bode pa pomagano z ameriški trtami, katere bomo iz Kostanjeviške trtnice dobivali?“ Na to vprašanje pa ni tako lahko pravo odgovoriti; kajti ameriške trte je treba pred vsem dobro poznati, potem še le jih zamoreš v splošnem in z ozirom na trtnico v Kostanjevici še v posebnem presoditi.

okraja od brižinskih (bavarskih) škofov prva svoja posestva na Kranjskem.*) Ta imenitna nemška gospoda je seveda le redko došla v naše pokrajine, a bila je vendar le sladko vince, ki ga je Dolenjska rodila, in uživala raznovrsten sad tukajšnjih krajev. Imela je pa v teh krajih svoje namestnike in oskrbnike, ki so kaj trdo in neusmiljeno delali z ljudstvom. Malokatera pokrajina šteje toliko gradov, kakor Dolenjska, a vse je moralo postaviti na strme hribe ljudstvo Dolenjsko, ki je bilo sužno, ki je moralo iti v tlako, t. j. robovati, delati, ne da bi bilo za to plačano ali s čim odškodovano.

*) Podložniki škofov so dobili ime „Škofljanec“, podložniki vojvodov „Vivoda“ in nemško „Herzog“ (Drzeg), podložniki župnikov (plebanov) „Plevanič“, kakoršnih priimkov je po Dolenjskem več.

Ameriške, trtni uši zoperstoječe vrste trt, razdelujejo se namreč v dva razreda: 1. v take, katere neposredno rodé, 2. v take, katere še le posredno rodé, to je, katere mora še le s čepiči naših domačih vrst požlahtniti ali cepiti, ako hočeš od njih kaj hasni imeti. Zdaj je pa pri prvih ta nezgoda, da pri nas v našem podnebju grozdja ne dozori, ali pa, da sicer grozdja dozori, to-da njih grozdje daje neprijetno dišeče, prav za prav smrdeče vino. Taka pri nas dozoreča grozdja, to-da smrdeče vino dajoča vrsta, je tako zvana yorkmadejra. Yorkmadejra je v vsem pri nas že močno navadni ameriški vrsti, tako zvani „izabeli“ ali „katanji“ podobna; le v tem se loči od nje, da ima veliko manjši list, veliko slabotnejši les, in tudi veliko manjši grozd memo izabele.

Ako se nam bodo torej iz trtnice v Kostanjevici ključé, ali pa tudi že ukorenjene sajenice yorkmadejra oddajale, pomagano nam bode pičlo malo ž njimi. Marsikdo bi sicer utegnil zavrniti: „Bodemo se pa smrdečega vina privadili“. No, ne rečemo, da ne, posebno najnižji razred povživalcev vina utegne to storiti, olikani pa tega gotovo ne bode storil. Tako ne bode skoraj mogoče, tako vino v denar spraviti. Zopet drugi bi utegnil reči: „No, se bo pa trta yorkmadejra z domačimi vrstami precepila, pa bo“. Dà, dobro, pravo bi bilo to, ako bi bilo pa tudi tako lahko izpejljati, kakor misliti, ali kakor reči. Naš navadni dolenjski pridelovalec vina pozna večinoma le en sam način požlahtnenja, to je, požlahtnenje v razklad — ali pa, žali Bog! še tega ne. Pred kakor bode pa trta yorkmadejre v vinogradu tako zdebelela, da se jo bode zamoglo po navadnem recimo kmečkem načinu v razklad cepiti, prešlo bode pa 10 ali pa še več let. Med tem časom bode pa že skoro vsak na ameriške trte pozabil, ali pa tudi nad njimi že obupal.

Če nam pa že trte, yorkmadejre imenovane, iz trtnice v Kostanjevici nič koristile ne bodo,

Krivica je morala doseči že visoko stopinjo, da se je bilo sicer krotko slovensko ljudstvo v raznih vstajah dvignilo ali spuntalo zoper graščake. Vstaja l. 1515 se je raztegnila sicer po velikem delu slovenskih pokrajin, a najhujše je morala razsajati po Dolenjskem, kjer je bilo takrat napadenih, poškodovanih in razdanih veliko gradov, n. pr. Mehovo, Cobelsperk, Rukenštajn, Raka, Turn pri Krškem, Kostanjevica, Boštanj, Mirna, Ortenek in dr.

Da bi bili uporno ljudstvo lože ukrotiti, poklicali so graščaki s cesarjevim dovoljenjem (Ferdinand I.) Uskoke iz Bosne v našo deželo. To slovansko pleme, ki ni bilo tako blazega srca, kakor so naši Dolenjci prvotno bili, radi so se umaknili divjim Turčinom v Bosni in zasedli naše Gorjance, katere so imeli v lasti prej nekoliko

nam bodo pa še veliko manj iz istega vzroka, trte družega razreda, katere brez precepljenja niti ne rodé. Z trtnico ameriškanih trt v Kostanjevici nam ni torej po vsem nič pomagano, bode moral vsak čitatelj teh vrstic sklepati. In temu je tudi tako, resnično tako. Prav dosti, da popolnoma pomagano bi nam pa z njo bilo, **ako bi se že v nji ameriškane trte, ako bi se že ključi po priznatih pravih načinih z čepečji naših domačih dobrih vrst trt požlahtnovali, in ako bi se potem iz nje že požlahtnene eno- ali dvoletne sajenice, bilfe oddajale.** V ta namen je pa neobhodno potrebno, da se državno trtnico v Kostanjevici drugim strokovnjaškim rokam izroči. Izročila naj bi se vodstvu naše dolenske vino-sadjarske šole v Grmu, katero bi jo, kakor je slišati, prav lahko oskrbovalo, in katero bi tudi v nji, v pravem času posebne kurze za cepljenje in sploh obdelovanje ameriškanih trt vzdrževalo. V take kurze naj bi **morala** vsaka občina vinorodnih okrajev Dolenske, pa tudi sploh Kranjske, po več že odrašenih vinogradnikov za 8 do 14 dni odposlati, da bi se učili ameriškane trte spoznavati, jih pomnoževati, cepiti, saditi, izgojevati i. t. d. Po tej poti prišla bi državna trtnica v Kostanjevici do tega, da bi razpolagala čez tisuče in tisuče že cépljenih ameriškanih trt; po tej poti prišla bi pa tudi Dolenska, prišla bi cela Kranjska do tega, da bi imela doma mnogo, v zadevi ameriškanih trt večjih, podučeni ljudi. Stanovanja bi bilo za take kurze v kostanjeviškem samostanu pač čez in čez zadosti, recimo tudi za 300 glav h kratu; hrano bi si pa lahko skupno po vojaško prav po ceni preskrbeli.

Proč torej z zdajno neplodno ureditvijo državne trtnice v Kostanjevici, v kateri se vrh vsega navédenega nekoristnega, zaradi nestrokovnjaštva oskrbniškega načelnika že vsako delo, posebno pa prekopavanje zemlje, strašansko drago opravlja,

morda naši Dolenci, največ pa seveda graščaki ali cesar sam. Dobili so Vlahi ali Staroverci Gorjance v svojo last, ne da bi jim treba bilo, davkov plačevati in tlake delati, a služiti so morali vsi v vojaki, in pripravljani so morali biti vedno, kedar sta jih cesar in graščak klicala zoper dednega sovražnika krščanstva, zoper Turka, ali pa zoper uporne kmete. Prilika se je kmalu ponudila, da so Uskoki pomagali kmete krotiti; bilo je to l. 1573, ko so se bili dvignili hrvaški, štajerski in kranjski kmetje zoper graščake, pa so bili došli Uskoki pod vodstvom cesarskih stotnikov ter upornike naklestili do dobrega v Krškem, kjer so kmetje tudi poskakali v Savo, da bi pete odnesli pred vlaškimi mečem. V velikih puntih iskati si pravic, si slovenski kmet ni več upal;

in nova, pametna ter plodna naj stopi na njeno mesto. Gospod Šuklje in drugi naši deželni in državni poslanci, izvolite pomisliti, da nam dolenskim vinogradnikom gre v dostih dostih krajih za glavo. Ne prezrite torej tukaj z najboljšim namenom sprožene misli, marveč naklonite jej energično postopanje.

Koliko je na Dolenskem živine?

Poglejmo, koliko živine je bilo l. 1880, ko je bila zadnja štetev na Dolenskem. Največ kónj je bilo v Krškem glavarstvu, kjer je imelo 1461 posestnikov 3145 kónj; najmanj pa v črnomaljskem, namreč 485 kónj pri 320 posestnikih. Goveje živine pa je imelo največ kočevsko glavarstvo, pri 5768 posestnikih 24.615 repov, najmanj zopet črnomaljsko, pri 4137 posestnikih 15.361 repov. Zato pa ima ta okraj naj več ovac, pri 1202 posestnikih 8994; najmanj ovac je pa v krškem okraju, pri 239 posestnikih 1270 glav. Poslednji okraj pa ima na Dolenskem razun kónj tudi največ prašičev, t. j. pri 6052 posestnikih 14.579 repov; litijski pa najmanj pri 2211 posestnikih 4081 prašičev. Kozá je pa največ v kočevskem okraju, kjer ima 639 posestnikov 2997, najmanj v krškem, kjer je pri 61 posestnikih 191 repov. Čebeloreja je v slednjem glavarstvu naj boljša; tu ima 818 posestnikov 4503 panjev; najslabša je v črnomaljskem okraju s 1284 panji pri 358 posestnikih. Na 1 kvadratmeter pride največ kónj v ljubljanski okolici (423), potem v krškem okraju (341), v črnomaljskem okraju pa le 88. Torej je na Dolenskem najboljša konjereja v krškem okraju (Št. Jarnej, Škocijan), najslabša v črnomaljskem okraju.

Z govedorejo je pa najboljše v poslednjem (črnomaljskem okraju, kjer pride na kvadratni mirijameter 2809 goved, najslabše pa v kočevskem (političnem) okraju, kjer pa spada na en kvadratni

jih pa tudi ni našel tako dolgo, dokler se ga nista nekoliko usmilila blaga vladarja cesarica Marija Terezija in njen sin cesar Jožef II. Veliko je seveda prestal naš kmet, dokler je bil suženj, rob in tlačan. Koliko gradov, pristav, je moral postaviti, kolikokrat je moral iti grofu na tlako, koliko desetine je moral dajati, kolikokrat na vojsko! Najlepše od vsega, kar je pridelal, moral je dati grofu; njemu je ostalo samo to, kar je snedel; zato pa je imel kmet pregovor, da je samo to njegovo, kar sne. Sužnost sta bila odpravila omenjena blaga vladarja, s kmetom ni mogel graščak tako rekoč barantati, t. j. zamenjevati kmetije s kmetom vred ni mogel več za drugo kmetijo, a tlaka je še ostala do l. 1848, dokler je ni odpravil naš presvetli cesar popolnoma.

mirijameter samo 2078 goved, če tudi je vse goveje živine v velikem glavarstvu lepo število. Od l. 1869 do l. 1880 se je število živine sploh po Dolenjskem pomnožilo, in sicer največ v novomeškem okraju (za 9651 repov), v črnomaljskem in kočevskem okraju se je pa nekoliko zmanjšalo. Kočevje je imelo l. 1880 za 661 repov manj in Črnomelj 154 repov manj, kakor l. 1869. V krškem okraju je naraslo največ konj (408 več), v litijskem pa največ goved (6087 več), pa tudi ovac (1332 več) in koza (1373 več), Prašičev so pa v novomeškem okraju l. 1880 imeli za 3350 repov več, kakor pred 10 leti.

Kaj je novega po avstrijskem cesarstvu?

Deželni zbori večinoma še zborujejo. V **dalmatinskem** deželnem zboru je bila še jako viharna seja, preden se je zaključil. Povod je bila laška šola, katero so Lahoni zahtevali v **Spljetu**. Res čudni so ti Lahi! V Dalmaciji naj napravijo za vsako pest otrok laško šolo, v Trstu pa je 1400 očetov prosilo za slovensko šolo, pa je niso dobili.

Iz **Českega** deželnega zbora so izstopili Nemci, ker ni hotel sprejeti nasvêt Plenarjev, naj se omeje politični in sodnijski okraji po narodnostih. To bi bilo razkroj dežele v dva dela.

Tirolski deželni zbor se bavi z novo šolsko postavo. Pečal se je tudi z domobransko postavo. Sprejel se je nasvêt, naj domobranska dolžnost moških ne veže do 45. leta temveč do 42. leta.

Kranjskemu deželnemu zboru se je predložil načrt zakona o ribarstvu.

V **Kamniku** so se vršile dné 23. in 24. decembra 1886 občinske volitve za 1. in 2. razred. Propala je stranka dr. Samca.

V **Bosni in Hercegovini** se promet čedalje lepše razvija. Železnica se vije skoraj po celi deželi. Po reki Drini bodo pa vpeljali vožnjo s parobrodi. — Kedar se bode vila železnica tudi po Dolenjskej?

Kaj je novega po širokem svetu?

Novo leto je tu; pa nas nič kaj prijazno ne gleda. Lansko leto je ostalo brez boja, dasi so nas strašili črni oblaki; ali leto 1887 nas ne plaši nič manj.

V **Bulgariji** še niso dobili kneza. Naj novejša poročila časnikov se bavijo s princem Koburgom, kot kandidatom. Težko pa bode iz tega kaj prida moke. Deputacija bulgarska je bila vže na Dunaji in Berolinu. Grof H. Bismark jej je bajé svetoval, naj se skuša porazumeti z Rusi. Kam se bode podala iz Berolina, poročajo časniki različno. Kedar dobijo Bulgari svojega

kneza, naznanijo „Dolenjske Novice“ to izvestno svojim čitateljem.

Rusija pa se oborožuje vsestransko, kakor bi jej šlo za življenje. Težko bode ostalo brez vojske, akoravno trdijo, da bode mir ostal, gospodje, ki imajo v rokah najvišjo oblast. Najžalostnejše za nas je, ker se kaže, da bomo precej osamljeni, ako se vname kakova vojska.

Ruska ne zbira samo vojakov ampak tudi denarja na posoda; ker je znano, da je v vojski najprej treba denarja. Vojsko pomnožuje tudi **Nemčija**.

Italijani tudi nekako preté, da hočejo reči svojo v vzhodnjih deželah.

Dné 31. dec. tekočega leta bode preteklo 50 let, kar so opravili sedanji papež **Leon XIII.** prvokrat daritev sv. maše. Omenjeni dan bodo sveti oče obhajali petdesetletnico. Ves katoliški svet hoče to petdesetletnico praznovati nad vse slovesno. V ta namen sta se sestavila dva slavnostna odbora, jeden v **Bologni** na Laškem, drugi pa na **Dunaji**; skrbela bodeta, da se ta redka slavnost po vsem svetu dostojno izvrši. V Dunajskem odboru je tudi princ Windischgrätz. Romanje v Rim bode baje na spomlad od 16. do 20. aprila. V Vatikanu bode krasna razstava.

Na **Angležkem** imajo doma sitnosti; odstopil je eden najbolj imenitnih ministrov. Nekteri mislijo, da se bode vsled tega spremenila vlada.

Vse vlade pa si želijo srečno novo leto — kterega tu voši tudi Vam vsem Vaš novičar!

Gospodarske stvari.

Poduk našemu kmetu.

** Poljedeljstvo. (Lan. Travniki.) Ako hočeš velik lan imeti, kupi si rigajskega sémena, kar pa moraš vsako tretje leto ponavljati, ker se v tretjem rodu izvrže in je potem še skoraj slabši od domačega. Zvedeni kmetovalci pa tudi pravijo, da naše seme, ako je več let (3—5) staro, malo da ne nadomestuje rigajski lan. Lanu se mora gnojiti le s starim, dobro razkrojenim gnojem. Ako hočeš dobiti posebno dobro laneno seme, séj ga bolj redko in pusti ga, da dobro dozori. Če gledaš na predivo, séj gostejše in poruj ga, predno dozori. Lan je treba posebno pridno pleti. Bodi previden pri godenji, sušenji in trenji. Poprimi se umnih vodil za goditev lanú, katere je kmetijska družba v svojih „Naznanilih“ leta 1870. prav jasno objavila.

Tvoji travniki, livade in senožeti potrebujejo tudi postrežbe. Snažiti jih imaš in gnojiti. Pognojiš pa travnike in senožeti uže s tem, da vodo nánje napeljuješ, kar je najboljše v jeseni in topli zimi. Ako jih ne moreš namočiti, pognoji jim

časih s kompostom ali dobro zemljo; z gnojnico, s koščeno moko, pepelom; dobre so tudi saje.

** Ovčarstvo. Ovce (drobnico) redijo hribovci posebno zavoljo volne, od ktere nekaj klobučarjem prodajó, nekđaj po 10 do 16 grošev funt, (1 groš = 5 kr.) nekaj pa sami porabijo za rasevino, ktero si delajo in barvajo doma za vsakdanjo, posebno zimsko obleko sami. Včasih n. pr. za velike praznike pa zakoljejo in pojedó tudi doma ktero ovco. Koze so pa pri nas že skorej čisto opustili, tako da se za velikonočno jagnje že težko kozliček dobi, — in to pač ni napačno; kajti ta kocasta žival napravi po gozdih in drugod desetkrat toliko škode, kakor je sama vredna.

** Svinjerejo imajo manj ali več menda pri vsaki hiši, pa tudi le navadnega črnega plemena; v novejšem času so pa nekteri začeli z boljšim angleškim plemenom križati domače. Na spomlad pokupijo veliko mladih prascev, v jeseni se pa proda dosti debelih svinj domačim krčmarjem in drugim. Velika dobrota je svinjska začimba (zabelja) in svinjsko meso je najveljavniša jed pri kmetih; kjer pa ljudje špeh, meso in klobase ne posuše v dimu, temveč v kašti na zraku, zato imajo tudi večidel žarko začimko, meso in klobase ali želodec in danko, da ne more jesti, kdor tega ni vajen. Ljudje pa, če zjutraj kaj tega jedó, še zvečer radostni pravijo: „To je bilo tako dobro, da mi še zdaj po grlu žari.“

** Kurjereja tudi ni kar si bodi; čeravno ženske ne znajo še kaj popravljati petelinčkov, in vendar bi za kopune lahko veliko skupile. Prodavajo večidel vse še mlado tako imenovanim „kurnikom“. To so možki, ki od hiše do hiše s krošnjo na hrbtu po malem nakupujejo perutnino, jajce in maslo. Tudi gosi, race in pure redijo, ker ne tirjajo velike postrežbe in se živijo od rastlinja. Dobička od perutine je malo, še le rajše škoda, ko te živali vendar le veliko iz rok vzamejo, pa malo zaležejo.

(Mi pa mislimo, da pri pametnej reji danes kokoš ni brez dobička, ko se zlasti jajca prodajajo tako drago. Vred.)

Píše se nam:

Iz Toplic 13. decem. — K nam je prišel učitelj kmetijstva naše dežele, na prošnjo našega za blagor kmetovalca prav vnetega župana g. Kulavica, da nas podučí o nekterih potrebnih rečeh. Precejšno število se nas je zbralo in smo vsi prav zvesto poslušali predavanje g. učitelja. Govor bil je nalašč namenjen dolenskim kmetovalcem, vinorejcem in tedaj mislim, da bode vstreženo, če bralcem Dol. Novic nekoliko naukov podam iz predavanja g. Pirca.

Za glavni predmet vzel si je predavanje o trtni uši. Edino do sedaj za pravo znano sredstvo je zasaditi v vinograd novo ameriansko trto. Na to opisal nam je gospod učitelj škodljivega mrčesa; podal dosti obširno nauk o cepljenju, sajenju in daljem ravnanju amerianske trte. Nekaj dobrega ima na sebi nevarnost, ki nam žuga po trtni uši. Ni je nesreče brez sreče. Ta je, da bodo vinorejci vsaj enkrat zasadili v svoje vinograde nove žlahtne trte. Da se pa to zgodi, naj se pri cepljenju jemljejo samo take trte, ki dajejo dobro in veliko vina. Za naše kraje bila bi najboljša kraljevina. Vinorejci naj se začasa preskrbijo z lesom amerianskih trt, ker ne vemo, koliko časa bode nam prizanesla še trtna uš. Vlada podpirala jih bode pri tem delu; preskrbela z rezanicami prave amerianske trte, kateri trtna uš ne škoduje. Kdor bo imel vsaj nekaj amerianskih trt v vinogradu, njemu se ne bo treba bati toliko te nesreče; lagljeje se bode potem pomagal, ker bo začetek že storjen. V reči, v kateri gre za naš obstanek, ne smemo biti vnemarni. Prosimo tudi vlado pomoči, ki nas mora tudi podpirati.

Temu poduku pridjal je g. učitelj še nekaj opombe o spravljanju in ohranjenju vina. Grajal je pregoste s šaro zarašene vinograde, prezgodnjo trgateg, predolgo puščanje vina na drožeh. Svaril je narejati vinograde v krajih, ki niso za to pripravni. Vsak naj to, kar že ima, bolje obdeluje. — Večjo skrb naj obračajo kmetovalci na živinorejo, zboljšajo plemo, skrbijo za dobro tečno hrano živini. To jim bode več dohodkov donašalo, kakor pridelovanje slabega vina, preveč žita, ki sedaj nima nobene cene. — Nikoli pa ne pozabiti, da le pridnost in varčnost stori kmetovalca še le premožnega in trdnega. Prav hvaležni smo mu za vse nauke.

Izpod Gorjancev. — Če tudi bivamo na podnožji mogočnih Gorjancev, vendar letos nismo mnogo čutili tega radi lepega zimskega vremena. Še le za praznike je sneg pokrtil nekoliko zemljo, da se spočije za bodočo pomlad. Letošnje božične praznike je pa Podgorcem slajšalo še drugo veselje; bil je v Stopičah sveti misijon, katerega je oskrbel za vse dobro vneti g. župnik Matej Jereb za slovo svojim faranom, katere bode kmalu zapustil ter se podal na svojo novo faro Šentjanžko.

Vsi prijatelji mu kličemo iz srca. Bog ga ohrani še mnogo let! —f—

Iz Št. Janža. — Mrzla zima je nastopila. Odpočili si bodemo od trdavnega poljskega dela, a med tem pridno izdelujemo vsakovrstno orodje za prihodno spomlad. Hvala Bogu, vsega nam je letos dal v obilosti, da se bodemo lahko počteno preživeli skozi celo leto. Ko bi nas ne bil

spomladi z mrazom udaril, bi si zamogel marsikateri kmetovalec kakšni krajcar za vino na stran djati. A v tem je pri nas slaba. Kedor je pretečeno leto pridelal vina sto do dvesto veder, ima ga letos komaj deset do dvajset. „Šnops“ ta bo plantal; pa saj že sedaj. Pridi, dragi bralec naših priljubljenih „Dolenjskih Novic“, kako nedeljo zjutraj k nam k sveti maši in videl boš, kako je že ta tekoč ogenj pri nas vkoreninjen. Prodajalnice bčš videl natlačene, kot klinčke v škatlici samih „šnopsarjev“. Obžalovanja so vredni, pa ti bode vendar smeh všel, ko bode vlil rudeče slivovke — pri nas se že rudeča dobi — v široko odprto žrelo, potem pa na vse križem ustnice obrnil, kot bi najgrenkejše drenule grizel. In to meni, da je dobro. Bog se usmili, kedaj se boste vendar spametovali. Pa kolikokrat ne pride tepež iz take pijanosti. Te dni je neki pastir s 13. leti nekega zelo pijanega mizarja 35 let starega tako neusmiljeno namahal, ker mu je nekaj zabavljaj, da mu je nogo izpahnul, ter so morali poslati po zdravnika, da mu jo je zopet naravnal. Takih in enakih nasledkov radi pijanosti bi lahko mnogo naštel. Vstanite, predno pregloboko padete! — Neki agent, saj tako se je imenoval, je hodil tu pri nas ter vsakovrstne stroje in ure na mesečno plačo (Raten-Zahlung) ponujal. Več jih je zvabil na led, nekaj so mu seve da precej plačali, ter jim je zagotovil, da jim jih pošlje v osmih dneh. Sedaj je pa že mesec dni preteklo, — ur in strojev le še ni. Jaz bi jim svetoval, da naj čakajo, dokler jim prekanjeni agent obljubljenega ne pošlje.

Iz Ribnice (Odlikovanje). — Presvitli cesar je z Najvišjim odlokom z dné 7. decem. po nasvetu prevz. knezoškofijstva imenoval našega preč. gospoda Martina Skubica častnim kanonikom ljubljanskega stolnega kapiteljna, zaradi njegovih mnogih zaslug za cerkev in domovino. — Občinski odbor ribniški imenoval pa je v seji dné 22. decembra svojima častnima občanom: preč. gospoda Martina Skubica, kanonika in dekana in blagorodnega gospoda Josipa Raktelja, nadučitelja in šolskega vodja na tukajšnji četverorazredni ljudski šoli.

Oba gospoda zaslužila sta si omenjeno odlikovanje v velikej meri. Preč. gospod kanonik službujejo že 48. leto kot duhovnik in 32. leto kakor dekan. Posebno za ribniško dolino pridobili so si za časa zidanja in olepšanja farne cerkve sv. Štefana — nevenljivih zaslug. Preblagi gospod Josip Raktelj deluje na šolskem polju 44. leto kot učitelj, 39. leto samo v Ribnici. V tej dolgi dobi podučuje sedaj že tretji rod; iz med njegovih več tisoč učencev zavzema dandanes več sto jako odlična službena mesta v

človeški družbi; 45 duhovnikom bil je prvi učitelj. Bog ju ohrani mnoga leta zdrava in krepka!

Domáče vesti.

(Premembe.) Preč. g. župnik v Stopičah Matej Jereb dobil je faro v Dolu pri Litiji. Preč. gosp. Fr. Kunstel, župnik na Jančjem, faro v Cerknici; preč. g. Kar. Ceme pri sv. Lamprechtu faro v Kresnicah. Prečastiti gospod J. Porubski gre za kaplana v Senožeče; iz Senožeč prečastiti gospod kaplan v Sodražico, iz Sodražic g. Kunovar v Kočevje.

(Za katoliško družbo) rokodelskih pomočnikov so dalje darovali: Gospod župnik J. Volčič mnogo knjig; g. župnik Janez Vovk 5 gld.; gosp. kaplan Josip Borštinar prej 1 in sedaj 10 gld.; Neimenovan gospod 2 gld. in g. Janez Mechora 2 gld. Dr. Marinko.

(Bralno društvo) v Krškem je bilo svoj občni zbor na 26. dan decembra preložilo. Godci v Krškem se se že jako izurili.

(Iz deželnega zbora.) V imenu gospodarskega odseka poroča poslanec Faber o poročilu deželnega odbora glede naprave gozdnih drevesnic in nasvetuje. 1. Na deželnem posestvu Grm se napravi gozdna drevesnica ter se izroči njeno oskrbovanje vodstvu tamošnje vinarske in sadjarske šole. 2. C. kr. vlada se naprosi, da dovoli za nadzorovanje v gozdno tehničnem obziru, pomoč c. kr. okrajnega gozdnega nadzorstva v Novem mestu. 3. Za napravo te gozdne drevesnice in za njeno vzdrževanje dovoli se za leto 1887 podpora 300 gold. iz deželnokulturnega zaklada, za gozdne drevesnice pa, katere bi ustanovile občine v družih okrajih, dovoli se tudi 300 gld. iz deželnokulturnega zaklada. 4. C. kr. vlada se naprosi, da kranjskim kmetovalcem sadike iz c. kr. centralne gozdne drevesnice dosti ceneje oddaja, v kolikor to ni mogoče, da se oddado brezplačno.

Vsi predlogi se brez razgovora vsprejmo.

O prošnji županstva v Kostelji za uvrstitev okrajne ceste Kočevje-Brod mej deželne ceste, poroča poslanec Faber in nesvetuje, da se prošnja izroči deželnemu odboru, da o svojem času na isto ozir jemlje.

Tudi je dovolil deželni zbor več podpor za šolske zgradbe in sicer na Dolenjskem: Sv. Gora pri Litiji 400, Svetli potok 100, Dobljče 200, Vrh 100, Veliki Gaber 400, Dobernič 100, Tržiše 100, Streljevec 200, Griblje 200, Božakovo 100, Stari trg pri Poljanah 200.

Deželni poslanec Primož Pakiž podal je v deželnem zboru prošnjo, naj bi se naprosila c. kr. vlada, da bi po svojih organih preiskati dala požiralnike v Loškopotoški dolini, potem

Rašico, oziroma požiralnike v Ponikvah in v Strugah in da ukrene, kar se bode potrebno pokazalo, da se v okom pride vednim povodnjam, katere silno veliko škodo delajo navedenim krajem. Obe prošnji izročili sta se gospodarskemu odseku. — G. posl. V. Pfeifer izročil je več prošenj dolenskih občin, naj bi se jim ameriške trte brezplačno dale. — Vas Šmarjeta (dolensko?) je dobila 100 gld. za popravo mostu. — Gosp. poslanec Šuklje je predlagal, da bi deželni zbor odločil, koliko naj bi kranjska dežela pripomogla za zgradbo dolenske železnice.

(Duhovni pastir) stane na leto 4 goldinarje ter izhaja v dosedanem redu in obsegu; založništvo in opravištvo je v „Katoliški Bukvarni“, Stolni trg št. 6; odgovorni vrednik Ant. Kržič, Kongresni trg št. 16. Novi naročniki dobijo brezplačno dosedaj posebej izišle pôle izvrstnih apologetičnih razgovorov g. dr. Lampeta, ki jih bode v novem letniku nadaljeval. — Od novega leta naprej bode tudi zopet nekaj napredka v tem, da se znanstveni del razširi za pol pole, ki bo prinašala v prilogi Pedagogikó t. j. nauk o vzgojevanji in podučevanju, ki ga je spisal prof. Anton Zupančič, učitelj vzgojstva na Ljubljanskem bogoslovnem učilišču. Namenjeno je to delo vsem krščanskim vzgojiteljem; zato menimo, da bomo vstregli ž njim svojim naročnikom, ki po tem potu nekako v dveh letih v roke dobé brez posebnih stroškov spis, ki je zelo važen za vsacega dušnega pastirja in učitelja.

(Nova knjiga.) Georg Freiherr v. Vega. Von Fridolin Kaučič. Tako je naslov knjigi, izišli v Beču, ki spisuje na 54 straneh po strokovnjaško življenje slavnega našega rojaka J. pl. Vege. Toplo priporočamo to knjigo onim, ki umé jezik.

(† Umrl) je 19. decem. pri svojem sinu, beneficijatu v Vipavi, gosp. Feliks Knific, tu obče znani in spoštovani meščan in hišni posestnik. — V Vel. Laščah gospa Babeta Bacher, tudi vsim Novomeščanom v dobrem spominu. — V Kostanjevici pa gosp. Fran Belle, vmirovljeni oskrbnik, v 82. letu. Naj v miru počivajo!

(Nedeljski kletarski brezplačni poduk), se prične dné 9. januarja 1887 v Novem mestu. Podučeval bode vodja deželne vinorejske in sadjorejske šole v Grmu vsako nedeljo od 3četrt na 9. do 3četrt na 11. uro, v prostoru dekliške šole v „Narodnem domu“. Kdor bi se želel tega poduka redno vdeleževati, oglasi naj se do dné 9. januarja pri vodstvu deželne vinorejske in sadjorejske šole v Grmu, da ga vpiše.

(Novomeške čitalnice) predsednik je sedaj gospod Andrej Senekovič, c. kr. gimn.

ravnatelj. — Pevskega društva predsednik pa je g. profesor L. Koprivšek.

(Občina Boštanjka) je dobila na priporočilo kmetijske družbe od deželnega odbora 200 gld. podpore za po toči poškodovane vinograde.

(Iz Krškega) se poroča, da so vojaki topničarji, ki so do sedaj imeli svoje redne strelske vaje na Ptujskem polji na Štajerskem, najeli s prihodnjim letom strelišče na Krškem polji ob Savi za 25 let. Vojaki bodo večinoma nastanjeni po Krškem in na Vidmu, svojo stalno vojašnico bodo pa imeli v grajščinski pristavi v Žadovinjeku poleg Krškega. Streljalo se bode meseca junija, julija in avgusta. Kmetje ne bodo v teh mesecih delati mogli na polji zjutraj od 5. ure pa do 2. popoldne. Odškodovani pa toliko, za kolikor so se bili lani pogodili z dotično vojaško komisijo. Kdor se ni pogodil, ta bode toliko odškodovan, kolikor mu bo gosposka za resnično škodo povrnitve pripoznala.

(Ameriško sadno sušilnico) je izdelal g. A. Drmelj v Boštanju, za kar mu je c. kr. kmetijska družba v Ljubljani pripoznala obljubljeni darilo od 100 gld.

(Za primerno ograjo za žebeta) dobil je razpisano darilo med drugimi tudi g. Ant. Stravs v Kostanjevici.

(Živinski sejm) v Mirni peči bil je primerno dobro obiskan. Prignalo se je 580 glav goveje živine. Kupčija srednja.

Razne vesti.

* (Kako je pes petak požrl.) V Maksimiru pri Zagrebu kahal je krémar jedno preteklih nedelj v kotlu golaš, ko pride k njemu gost plačevati. Gost pomoli krémarju preko kotla petak, ki je, ker je bil krémar ravno stran pogledal, v kotel pal. Ob sebi umeje, da je krémar petak hitro iz kotla potegnul, a ker so bili na petaku sledovi golaša, vihtil ga je krémar sem ter tja, da bi jušad otrešel. Pes, v kuhinji ležeč, pa je to krivo umel, hlastnil po petaku in ga hipoma požrl. Gost in krémar stala sta nekoliko hipov, kakor odrevenela. A kmalu sta si vedela pomagati. Pes moral je svojo požrešnost plačati z življenjem, a v želodci našli so le 4 gld. 50 kr. Kako je to prišlo, je doslej še zastavica. Iz „Nar.“

* (Banka Slavija) sklenila je v mesecih julij, avgust in september ravno pretečenega leta 23.726 novih zavarovanj za 27,304.966 gld. 47 kr. kapitala ter je zato prejela 488.143 gld. 66 kr. zavarovalnine in pristojbin. Za škode plačala je v teh treh mesecih 179.081 gld. 79 kr. Denarni promet osrednje blagajnice iznašal je 1.902.063 gld. 60 kr. V posojilnicah bilo je v tem času naloženih 359.298 gld. — kr., na zemljišča posojenih pa 654.850 gld. 32 kr. Gasilni brizgalnici dobili ste dve občini. — Od 1. januarja do 30. septembra t. l. bilo je sklenjenih 53.777 novih zavarovanj za 56,019.289 gld. 80 kr., ter se je uplačalo zavarovalnine in pristojbin 1,242.557 gld. 37 kr., izplačalo pa za škode 378.111 gld. 72 kr. Samoupravna društva za zavarovanje pokojnin štejejo do konca

septembra 1886. že 1415 članov, ki so skupno zavarovali 129.729 gld. 87 kr. pokojnin in zato obvezali se uplačati 490.670 gld. 81 kr. ulog. — Zastopniški pokojninski fond se izdatno in hitro množi, kajti koncem septembra preteklega leta imel je že 68.209 gld. 58 kr. premoženja.

Smešnice.

Meseca septembra se sprehajata dva mestjana po polju. Tu najdeta sivega starčeka — kmeta — ki je pri poti počival. Zabavljivo ga vprašata: Oče, je li zapal že sneg po hribih? Kmet odgovori: Bržkone je že zapadel, kajti prišla je že divjačina v dolino.

Pijanec ima se zaradi razsajanja pri županu opravičevati, torej mu župan pravi: Vi ste toženi, da mnogo pijete! Da, gospod župan, pa vsigdar le na Vaše zdravje.

Sodnik vpraša pričo: Vi ste tudi iz Kravjega vrha doma; ali Vam ni o pretepu, o katerem se sedaj obravnava, nič do ušes prišlo? Dá, dá, gospod sodnik, prav gorka zaušnica.

Gospod župnik so pridigovali, kako je Bog vse lepo in prav vstvaril. — Neki krojač, ki je bil jako grbast, a imel tudi namazan jezik, čaka po pridigi g. župnika pred farovžom. Ko pridejo, vzame klobuk iz glave in pravi: Tako lepo ste nam pripovedovali, da je Bog vse prav vstvaril, pogledite mene in pomoli župniku svojo grbo. G, župnik se posmeja ter pravi: Če je hotel Bog grbastega človeka vstvariti, mu ni mogel boljše podobe dati.

Listnica uredništva.

Gosp. dopisovalcu iz D. vasi. Radi sprejmemo Vaš dopis, ali podpišite ga z pravim imenom. Bodite brez skrbi, da tajno ostane.

Gosp. — X. — Ker smo dobili že obširniji dopis iste vsebine, smo Vašega izpustili. Vse jedno lepa hvala.

Žitna cena v Novem mestu 13. decbr. 1886.

Domače pšenice mernik 2 gld. 40 kr., Debelče (koruze) 1 gld. 40 kr., Soršice 1 gld. 90 kr., Rži 1 gld. 60 kr., Ječmena 1 gld. 50 kr., Ajde 1 gld. 20 kr., Ovs 80 kr., Krompirja 1 gld.

Loterijske srečke.

Trst	18. decembra	65	52	42	7	62
Gradec	24. decembra	54	15	23	14	38

Hiša na prodaj.

V Bučki pri Raki je poleg ceste ležeča hiša z vsim gospodarskim poslopjem in zemljiščem na prodaj. [3-1]

Prav dobro vino 1885. in 1886 tega leta se po ceni prodaja v Kandiji hišna številka 2. pri gosp. Rosini. [4]

Pri Franc Kastelic-u starejšemu, trgovcu v Novem mestu se dobiva

mazilo za usnje, [2-1]

isto obstoji iz surove vazeline in očiščenega govejega loja in je izvrstno mazilo za obutalo.

Odgovorni urednik, izdajatelj in založnik J. Krajec.

Najstareje ljudsko zdravilo je

„C. kr. konc. cvet za ude“

obče znano z imenom

Klosterneuburger

Giftfluid,

preiskano v kemičnem laboratoriju za zdravstveno policijske preiskave, ter je prodaja zavarovana po c. kr. koncesiji, in po protokolirani tvrdki.

Isti je po svoji pravilni in skrbni sestavi in napravi, kakor tudi po svojem izvrstnem vspehu najbolj priljubljeno in razširjeno zdravilo. Ta cvet je edini in nedosegljiv lek zoper protin in revmatizem, slabost mišic in čutnic, pri bodijajih, pri bolečinah v križi in ledji, pri zobobolu, trganji v ušesih, krču, posebno v nogah, pri bolečinah v črevah, pri spahnjenih udih, pri prenapeti hoji ali jahanji. Rabi se uspešno, ker imajo deli, iz katerih obstoji, izvrstno zdravilno meč. Toraj je pomoč hitra in gotova tudi v najbolj trdovratnih slučajih.

Cena male flašice 50 kr., velike flašice 1 gld.

Razpošilja

lekar A. Hofmann v Klosterneuburgu.

Za poštino 15 krajcarjev več. [1-1]

Pravo se dobiva to zdravilo le pri sledečih gg. lekarjih: V Ljubljani: J. Swoboda. V Novem mestu: Frid. Halka. V Gorici: G. Christoflett. V Gradcu: A. Nedwed. V Celovcu: P. Birnbacher. V Belaku: Frid. Scholz.

Na prodaj je

v Rudolfovem (Novem mestu)

na najugodnejšem kraju ležeča

prostorna hiša,

pripravna za vsako trgovino ali obrt, z devetimi sobami, prodajalnico, blevom, petimi kletmi, prostornim dvoriščem, vrtom itd., potem tik mesta na okrajni cesti ležeč pod z velikim vrtom (posebno pripraven za izvršitev kake stavbe (shramba za vozove z njivo vred, tudi za stavbeno zemljišče uporabiti, več njiv itd., vse to pod katastralno občino Novomeško spadajoče.

Dalje je tudi na prodaj jedno uro od Novega mesta oddaljeno

posestvo

s hišo in drugimi gospodarskimi poslopi vred. — Kaj več pove iz prijaznosti upravnistvo

[5-1]

„Dolenjskih Novic“.

Vsim sorodnikom, prijateljem in znancem

Srečno novo leto!

Janez Krajec.